

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Hloušková

**Literární tvorba spisovatelky Amalie Vrbové
(interpretace románu Zrádné proudy)**

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedenou literaturu a zdroje, které jsem řádně citovala.

V Olomouci dne 25. 5. 2021

.....

Kateřina Hloušková

PODĚKOVÁNÍ

Velice děkuji vedoucímu práce Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph.D. za odborné vedení
mojí bakalářské práce, cenné rady a trpělivost. Také děkuji všem členům mé rodiny
za podporu.

OBSAH

Úvod	5
1 Spisovatelka Amalie Vrbová v literárním dobovém kontextu	7
1.1 Ženy v české literatuře 19. století	7
2 Klasifikace a stratifikace literárního díla Amalie Vrbové	10
2.1 Počátky tvorby Amalie Vrbové	11
2.2 Pozdní tvorba Amalie Vrbové	12
3 Interpretace a analýza románu Zrádné proudy	17
3.1 Postavy	18
3.2 Prostor a čas	24
3.3 Děj	25
Závěr	33
Seznam literatury	34
Seznam příloh	
Přílohy	
Anotace	

Úvod

Bakalářská práce se zabývá hanáckou spisovatelkou Amalií Vrbovou¹, pišící, a zřejmě i více pro čtenářskou veřejnost známou, pod pseudonymem Jiří Sumín. V práci se zaměřím především na spisovatelčinu literární tvorbu, s čímž úzce souvisí i doba, ve které všechna autorčina díla vznikala. V 19. století došlo k rozšíření působnosti tvůrčích žen v české literatuře. Řada spisovatelek začala vydávat svá díla, buď otištěná jako novinové příspěvky, nebo svoji literární produkci rozšířily na psaní novel, povídek a románových příběhů, které značně ovlivnily vývoj literatury na konci století. Spisovatelka Amalie Vrbová se řadí právě mezi tyto výjimečné ženy 19. století, svojí tvorbou přispěla nejen k rozvoji psychologické prózy v české literatuře, ale také je výraznou představitelkou venkovského realismu a naturalismu.

Cílem práce je seznámení se s jednou z představitelk zapomenutých autorů, a především s celoživotní prací, jež autorka Amalie Vrbová vytvořila. Amalie svůj život prožila v samotě a pro mnohé byla tak velikou záhadou. S ostatními autory kontakt neudržovala, nesledovala ani momentální vývoj literatury, jedinou spojnicí mezi ní a okolním děním v Čechách se pro ni stala korespondence s Emilem Trévalem a Antonínem Veselým. Obdiv si posléze za svůj literární počín získala i od spisovatele Svatopluka Čecha.

První kapitola popisuje literární období, ve kterém Amalie Vrbová žila a zároveň i tvořila svá díla. Pro ženy spisovatelky, období konce 19. století znamenalo nové začátky, a započalo tak, alespoň po stránce literární tvorby, rovnocenné postavení vůči mužským spisovatelům doby. Posláním tedy byla i emancipace žen, kterou Vrbová podporovala a ve svých dílech na otázku emancipace lehce narážela. Opomenout proto nelze i další autorky, jejichž tvorba ovlivnila další generace začínajících spisovatelek.

Druhá kapitola se věnuje literárnímu životu Jiřího Sumína. V úvodu je v krátkosti popsán život autorky a také začátky tvorby spisovatelky, které ji postupně formovaly až ke generacemi uznávané umělkyni, na kterou postupem času lidé zapomněli a stal se z ní jeden z mnoha členů skupiny zapomenutých autorů. Kapitola shrnuje dílo Amalie Vrbové a podává čtenáři náhled do spisovatelčiny literární tvorby.

¹ V celé bakalářské práci je užito spisovatelčino křestní jméno bez diakritiky. Inspirací k rozhodnutí použít jméno autorky v tomto tvaru, mi byla biografie, od spisovatelky Gabriely Preissové, nesoucí název *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)* (1937).

Třetí kapitola zkoumá podrobněji jedno z nejúspěšnějších děl spisovatelky Amalie Vrbové. Za svoji literární kariéru autorka napsala dva velké romány *Zrádné proudy* a *Spása*. Poslední část bakalářské práce se věnuje pouze románu *Zrádné proudy*, jeho analýze a interpretaci.

V bakalářské práci byly využity knižní zdroje věnované samotné spisovatelce a jejímu životu.² Dále bylo využito odborné literatury, zabývající se přehledem české literatury a novinových článků.

² Citace z románu *Zrádné proudy* jsou doslovné, občasné pravopisné chyby, nacházející se v textu, jsou původní.

1 Spisovatelka Amalie Vrbová v literárním dobovém kontextu

1.1 Ženy v české literatuře 19. století

Zlomovým rokem pro ženy v naší literatuře se stal bezesporu rok 1820, kdy spatřila světlo světa první kniha, novočeské autorky Magdalény Dobromily Rettigové, s názvem *Arnošt a Bělínka* (1820, 1. vydání). „*Když se první novočeské autorky pokoušely vstoupit do literatury, jejich adresátkami měly být nepochybně především vlastenecké paní a dívky. Své úsilí však chápaly (a nejen ony, ale zejména jejich mužští kolegové) jako součást celku vznikající novočeské literatury, jako její integrální a komplementární díl.*“³ Od té doby literaturu ovlivnilo mnoho žen, bez kterých by česká literatura nebyla jistě zcela na takové úrovni jako ji dnes známe. Za nejvýraznější osobnosti považujeme autorky Boženu Němcovou, Karolínu Světlou, Terezu Novákovou, současnici Amalie Vrbové Růženu Svobodovou, Annu Marii Tilschovou, Boženu Benešovou, Marii Majerovou, Marii Pujmanovou, Miladu Součkovou, z mladší generace spisovatelek pak Jarmilu Glazarovou, Věru Linhartovou a Zdenku Salivarovou.

I přesto, že se do 20. století v literatuře objevilo tolik velkých ženských jmen, mnoho vydaných publikací se nad tvůrčím obdobím mnoha spisovatelek ani nepozastavuje. Jestliže se v některém slovníku žena spisovatelka objeví, je jí věnováno jen tolik, aby bylo pokryto to nejhlavnější ze života autorky. Statistikou těchto poznatků se zabývala autorka Dobrava Moldanová: „*Slovník českých spisovatelů z roku 1964, který je věnován literatuře od středověku po současnost, věnuje z 676 jmenných hesel jen 49 ženám (tj. 7 %). Kuncův Slovník spisovatelů – beletristů 1918–1945, který zachycuje v podstatě všechny autory tvořící v tomto období, věnuje z 626 hesel 103 spisovatelkám (15 %) a jeho pokračování 1945–1956 z 487 hesel má 64 ženských (13 %). Soupis beletrie za léta 1959–1969 zachytil 800 jmen autorů, z toho 120 jmen ženských (15 %).*“⁴ Svým zjištěním autorka dokazuje, že vzdělání žen, a tedy i sociální emancipace žen, postupně stoupala.

Ženy se v literatuře prosazovaly v mnohem pokročilejším věku, než tomu bývalo u mužské konkurence. Příčinou rozdílu bylo rodinné zázemí, kdy žena plnila nejprve roli

³ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Agentura Pankrác, 2011. ISBN 978-80-86781-17-4. s. 13.

⁴ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Studie o české próze na přelomu století*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 1993. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-7044-055-4. s. 63.

manželky a matky. Ženy k literární tvorbě ve většině případů přinutila rodinná tragédie nebo nešťastné manželství. Útěchu tak nacházely v knihách, kde měly možnost vyjádřit své pocity a na chvíli utéct před každodenním utrpením. Občas také literatura pomáhala spisovatelkám naplnit samotu života, jako v případě prozaičky Amalie Vrbové.

Ženy musely překonat mnoho překážek, které jim život postavil do cesty, než se probojovaly do obecného povědomí. „*Nejenže musely vyrovnávat handicap vzdělání, překonávat předsudky, ale zejména musely vybojovat samy v sobě zápas s pocity méněcennosti, s nedostatkem sebevědomí.*“⁵ Svoji životní cestu spisovatelky promítaly často do svých děl. Hrdinky, které v takových knihách vystupují, mnohdy převládají nad mužskými hrdiny. Zajímavostí je, že z pohledu Dobravy Moldanové zatím nemáme žádné povědomí o autorce, která by ze svého díla dočista vyřadila mužské postavy a naplnila jej jen ženami. Oproti tomu mužští spisovatelé si život bez žen zřejmě lépe dokáží představit, přesvědčivým důkazem může být spisovatel Jaroslav Hašek, který v *Osudech dobrého vojáka Švejka* ženským postavám příliš prostoru vyniknout nenechal.

Osamostatnění se žen v 19. století souviselo i s obživou, tedy musely pracovat a nezůstávat jen ženou v domácnosti. Spisovatelská činnost nezajistila často úplné peněžní zajištění ani mužům, natož ženy nebyly přijímány natolik, aby se psaním užívaly. Po ukončení povinné školní docházky se od šedesátých let 19. století naskytla možnost navštěvovat různé ženské zájmové spolky, které se věnovaly dalšímu vzdělávání. Po roce 1890 nastal veliký pokrok ve vzdělávání žen, kdy bylo možné dosáhnout vyššího vzdělání zásluhou Elišky Krásnohorské. Stalo se tak po založení pražské Minervy v roce 1890. Jednalo se o školu, která zajistila plné středoškolské vzdělání dívkám, a tím i umožnila jejich vstup na univerzitu. „*Znamenalo to, že na přelomu století byla v Čechách poměrně silná vrstva nebývale vzdělaných žen, pro které byla dráha oddané a poslušné manželky a matky ne příliš přitažlivá. Nové příležitosti ke vzdělání otevíraly i cestu k samostatné existenci.*“⁶

Ženy začaly nacházet své uplatnění jako učitelky na školách, což do 19. století nebylo zcela přípustné. Počítalo se však s tím, že jakmile žena vstoupí do svazku manželského,

⁵ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Studie o české próze na přelomu století*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 1993. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-7044-055-4. s. 65.

⁶ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Agentura Pankrác, 2011. ISBN 978-80-86781-17-4. s. 65.

svou práci opustí a začne se věnovat rodině. Na začátku 20. století, v letech 1903 – 1904, se z toho důvodu zavedl tzv. celibát učitelek, který měl zajistit plnění funkce učitelky a rodinný život tím ženě odepřít. V roce 1919 byl, po dlouholeté kritice, celibát zrušen. Téma profese učitelky se stalo u mnoha autorek natolik inspirující, že se učitelka stala výraznou postavou v jejich prózách. Růžena Jesenská byla první, kdo využil profesi učitelky jako ústřední postavu ve svém díle. I samotná spisovatelka Amalie Vrbová měla předpoklady plnit povolání učitelky. „*Paní Vrbová si přála, aby si její nadaná dcera zajistila existenci drahou literární učitelky, avšak dospívající Amalii mocně zaujaly jiné touhy. Tušila sama v sobě nejlépe, že je rozeným básníkem.*“⁷ Osud však rozhodl o spisovatelčině budoucnosti jinak, než si přála její maminka, a díky tomu dala vzniknout velkým sbírkám povídek a románovým příběhům. Bohužel doposud tato díla nenašla takového ocenění, jaké by si zasloužila a spisovatelka Amalie Vrbová se pro dnešní generaci zařadila mezi zapomenuté autory.

⁷ PREISSOVÁ, Gabriela. *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1937. ISBN není uvedeno. s. 4.

2 Klasifikace a stratifikace literárního díla Amalie Vrbové

Spisovatelku Amalii Vrbovou lze charakterizovat jako velice nadanou a vzdělanou ženu, která však vedla poněkud nevšední a smutný život v samotě. Narodila se 9. října 1863 v Uhřetěticích u Kojetína, v některých pramenech se uvádí také rok 1864, který autorka sama považovala jako rok svého narození⁸. Podle údajů z domácí kroniky pana Zdenka Tichého spisovatelka pocházela z mlynářské rodiny. Jako malé dítě často churavěla a okolí tomuto děvčeti moc šancí na dožití se dlouhého věku nedávalo. Vrbová si ale přes veškerou nepřízeň, jako malá slabá dívka, život velice oblíbila, a proto se často modlívala: „*Pánbičku milý, nebeř mě ještě do nebe!*“⁹ Po vytrpění si psychických útrap ve škole, kdy tamní učitel krutě trestal nezbedné uličníky rákoskou, přestoupila Amalie do školy v Tovačově. Později navštěvovala soukromé hodiny na klášterním pensionátu ve Frýdlantě. Většinu svého života však prožila v Přerově. Do města, které se každým dnem a rokem neustále více rozvíjelo ve školské, dopravní i průmyslové centrum, se přestěhovala po matčině rozvodu, kde společně ještě s bratrem a dvěma sestrami bydleli. Po smrti matky, v domě, v ulici Za mlýnem č. p. 13, žila až do 11. listopadu 1936, kdy v osamění zemřela. Spisovatelka je pochována na přerovském hřbitově v oddělení H. Město do dnešního dne na tuto neobyčejnou autorku vzpomíná a velice si ji váží, jasným důkazem je umístěná busta u hlavní promenády, v parku Michalov, v Přerově.

Spisovatelka Amalie Vrbová byla ženou vzdělanou a emancipovanou, díky soukromým hodinám, v klášterním penzionátu ve Frýdlantě, ovládala hned dva cizí jazyky, a to němčinu a francouzštinu. Znalost jazyků ji byla ku prospěchu při četbě cizích literatur, které se staly odrazovým můstkem k její prozaické tvorbě, čerpala hlavně z francouzské, ruské a polské literatury. „*Již v mládí četla Balzaca, Stendhala a Zolu v originále a ještě si oblíbila další autory jako byl Gorkij, Dostojevský a Kraszewski.*“¹⁰ Právě při četbě jednoho z románů od polského národního buditele spisovatele Kraszewského, se spisovatelce vnukl nápad na pseudonym, pod kterým by svá díla vydávala. Vycházela z hlavní postavy v knize *Podivíni*.

⁸ Matka spisovatelky, Apolonie Oralová, dvakrát ovdověla, dne 10. února 1863 se provdalo potřetí za Jana Vrba. Spisovatelce se proto přičknil rok narození 1864, ze snahy zastrčit pravdu, že nebyla počata až ve svazku manželském.

⁹ KYSELÝ ST., Bohumil. *Jiří Sumín, vlastním jménem Amálie Vrbová* [online], Uhřetědice 2009 [cit. 2021-5-22].

¹⁰ KYSELÝ ST., Bohumil. *Jiří Sumín, vlastním jménem Amálie Vrbová* [online], Uhřetědice 2009 [cit. 2021-5-22].

V literárních pramenech je ustanoven celkový počet spisovatelčiných děl na 18 svazků. „*Sebrané spisy Amálie Vrbové – Jiřího Sumína byly vydány ve čtyřech svazcích v letech 1920-1924 v nakladatelství Šolc a Šimáček.*“¹¹ V autorčině práci nenalezneme žádnou básnickou sbírku, i když poezie byla první zkušeností, kterou Amálie Vrbová v literárním světě získala. Začala tedy svoji veškerou pozornost upínat na prózu.

2.1 Počátky tvorby Amálie Vrbové

K literární tvorbě byla spisovatelka při svých začátcích povzbuzována ochotníkem profesorem Kahovcem a profesorem Františkem Bílým. Právě F. Bílý se měl údajně stát předlohou pro jedno ze spisovatelčiných děl, kde ústředním motivem je neopětovaná láska vzdělané ženy s kultivovaným mužem. S profesorem Bílým nadále zůstala v písemném kontaktu, i když z pracovních důvodů musel odejít do Prahy. Svoji nezlomnou vůlí a sebevzděláním se Amálie vyšvihla mezi hanáckou elitu. Od pražského kulturního centra se téměř distancovala, jediné spojení s děním a momentálním vývojem kolem české literatury si udržovala díky korespondenci se spisovatelem E. Trévalem a překladatelem A. Veselým. Na Sokolův článek v Pelclových *Rozhledech* s titulkem „*Pro moravské centrum*“, reagovala okamžitou odpovědí: „*Praha nás nezná, jsme jí skutečně temnou pevninou... My spisovatelé moravští máme jisté obtíže s pracemi, jejichž látka je čerpána z lidových vrstev, nejsou-li stržhnuty podle osvědčených vzorů známých figurin oblečených v selské kroje. A nikdo snad neuvěří, jak je v tomto směru naše literární tradice ztrnulá a nepropustná. Obyčejný výsledek je: spisovatel mystifikuje, my známe Moravu, máme ji takhle před sebou. Použití dialektu není radno. Neškrtně-li ho redaktor, zkomolí jej sazeč.*“¹² Vrbová v odpovědi zásadně vyložila stanovisko k regionalismu, dále ke kritice, soudobým literárním směrům i k Praze samotné. Přehled o současné literatuře proto raději získávala cestami do zahraničí, z kterých nejraději navštěvovala Francii a Polsko.

Do literatury vstoupila Amálie Vrbová nejprve jako Fína Svitavská, kdy v *Zoře* uveřejnila své prvotní verše. Básně nezaznamenaly velký ohlas a autorka zatoužila vdechnout postavám z jejich veršů život a pokusila se je zdramatizovat. Premiéra první veselohry *Tajný snátek*, se konala v roce 1886 na jevišti brněnského divadla. Až v roce 1930 byla veselohra

¹¹KOVÁŘOVÁ, Stanislava. Vrbová se zařadila mezi nejvýznamnější literáty Hané: toulky regionem. *Právo. Olomoucký kraj*. [Praha], 2005, **15**(303), 11. ISSN 1211-2119.

¹²SLAVÍK, Bedřich. *Hanácké písemnictví*. V Olomouci: R. Promberger, 1940. ISBN není uvedeno. s. 470.

vydána knižně u karlínského nakladatele Knappa. Začátky tvorby nebyly pro Amalii vůbec jednoduchou záležitostí, je až obdivuhodné, jak po všech neúspěších a tíživých situacích, kterými si za svůj život prošla, a které se později do jejího díla obtiskly, se sama vypracovala na spisovatelský vrchol nejvýznamnějších literátů Hané. Dalšího zvláštního významu se jednoaktovka *Tajný sňatek* nedočkala a hra se v divadle brzy přestala hrát.

V roce 1889 se Amalie pokusila napsat vážnější drama, které po sepsání zaslala řediteli Národního divadla k posouzení, bohužel ani toto dílo se neseťkalo s úspěchem a autorku čekalo bolestné odmítnutí. Velký obrat ve spisovatelčině tvorbě přišel po radě Františka Šuberta směřované k autorce: „*František Šubert poradil autorce, aby svůj rozhodně slibný talent, vynikající v bystrém pozorování a líčení, obrátila ke skladbám novelistickým a románovým.*“¹³ Amalie si Šubertovu radu vzala k srdci a odpoutala se od myšlenky prorazit v literatuře jako básník či autor divadelních her. „*Přijavši pseudonym Jiří Sumín, autorka počala kreslití zajímavé črty, z nichž přinesly Národní listy „Oběd pocestných“, který se tak zalíbil Svatopluku Čechovi, že povzbudil spisovatelku upřímnou pochvalou. Brzy potom, již po vystoupení v moravské Roháčkově Nivě, upoutal Jiří Sumín na sebe širší pozornost.*“¹⁴

2.2 Pozdní tvorba Amalie Vrbové

Amalie Vrbová měla svůj osobitý styl psaní, i když inspiraci nacházela v cizích literaturách, nikdy nepřestávala být svá. „*Sumín usiloval od počátku o naprostou objektivitu, zaznamenával bezprostředně lidské dokumenty, jejichž naturalismus a ironie rubu života byly blízké francouzskému pojetí, kdežto soucit s příšlápnutými bytostmi napovídal školení u Rusů, hlavně u vždy široce rozkládajícího genia Dostojevského. Ale Sumín dosáhl vlastním postřehem a zvláštnostním stylem výjimečného postavení v naší literatuře let devadesátých.*“¹⁵ Není divu, že 17. listopadu 1925, byla Amalie Vrbová prohlášena řádným členem České akademie věd a umění.

¹³ PREISSOVÁ, Gabriela. *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1937. ISBN není uvedeno. s. 6.

¹⁴ PREISSOVÁ, Gabriela. *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1937. ISBN není uvedeno. s. 6-7.

¹⁵ PREISSOVÁ, Gabriela. *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1937. ISBN není uvedeno. s. 7.

Realita všedního dne vedla spisovatelku k postřehům, které se odrážejí v postavách a prostředí, jenž její díla provázejí. Vrbová se zaměřuje především na vesnici, v některých pozdějších prózách připojuje téma života na maloměstě, a poukazuje tak na viditelné rozdíly. Výchozím bodem tvorby byl pro spisovatelku regionální realismus, přičemž zaměřila svoji pozornost na hanácký venkov. Venkov líčila jako drsné prostředí, kde postavy zápasí o svoji existenci. Cílem autorky, coby představitelky realismu, bylo podat neidealizovaný pohled na mezilidské vztahy. Pod touto odhodlaností a nebojácností podat pravdivý obraz skutečnosti vyšla díla *Zapadlý kraj* (1898), *Věště* (1898), *Potomstvo* (časopisecky 1899, knižně 1903). Životu na maloměstě se začala převážně věnovat v druhém období své tvorby. V tomto prostředí opět zkoumá vztahy mezi lidmi a zaměřuje se na sociální postavení žen v privilegovaných vrstvách.

Jinak veselá Haná se v dílech Vrbové mění na šedivý a smutný kraj. Příčinou pochmurných myšlenek se jeví vlastní vzpomínky na dětství i dospívání. Autorčina osobnost je mnohdy snadno rozpoznatelná v osamělých a nesdílných hrdinech. Výrazný autobiografický prvek nacházíme v novele *Z dob našich dědů* (1895), vydané u pražského nakladatele Beauforta. Odhalil jej i Rostislav Czmero: „*Z dialektu lidových postav a pak z líčení míst můžeme dosti bezpečně soudit, jak lokalizovala spisovatelka děj své knížky. Ten Kravařov v Zapadlém kraji, „staroslavné sídlo starého českého rodu“, je patrně Tovačov s okolím.*“¹⁶ Spisovatelka se touto knihou vrací k nešťastné rodinné tragédii, kdy se na vrbě u mlýna, odkud rodina pocházela, oběsil spisovatelčin nevlastní bratr Jan Koutný. Není divu, že dílo na čtenáře působí chmurně, stěžejní chvíle se odehrává ve chvíli, kdy zubožená týraná selská dívka Kateřina, objeví tělo oběšence. Dílo se pyšní dokonalou propracovaností a detailním popisem života ve mlýně, který byl spisovatelce velice blízký. Autorka v knize zachovala původní názvy mlynářských nástrojů, čímž přispěla k obohacení českého jazyka a poskytla materiál pro český *Thesaurus*.

Ve svých novelách *Dvě novely* (1906), *Kroky osudu* (1912), *Zápas s andělem* (1918) a ve stejném roce vydaná novela *Děti soumraku* (1918), se Amalie zaměřuje na příběhy různých typů žen. Tyto ženy se od sebe výrazně liší. Rozdíly jsou patrné v sociálním postavení a prostředí, ve kterém žijí. Hlavními hrdinkami novelistických prací jsou venkovanky, dělnice,

¹⁶ CZMERO, Rostislav. Spisovatel rodu ženského. *Hanácké noviny*. 1996, 6(33). ISSN 1210-5376. Příl. Na neděli. s. 10.

služky, dále městské ženy a dívky z lépe zajištěných sociálních vrstev. Dokonce se zde můžeme setkat s postavami šlechticů. Spisovatelka se hlásila k emancipaci českých žen, proto si zásadně všímala rozdílů v sociálním postavením muže a ženy. Sama se účastnila schůzí ženského spolku „Vlasta“. Vzdělání žen a dětí se stalo prioritou, na kterou by se mělo všeobecně dbát. Spisovatelka poukazuje na nespravedlivé osudy žen, které musí bojovat proto, aby měly v životě alespoň nějakou jistotu. Pozornost na sebe strhávají osamělé ženy, osiřelé dívky, vdovy a samoživitelky rodin s mnoha dětmi. Bojují za samotnou existenci a snaží se udržet si společenské postavení, aby nebyly nadobro vyvrženy na okraj společnosti. Hrdinky u Vrbové nejsou jen naivními paničkami, které omrzel jejich dosavadní život a chtějí se vzdělávat z marnivosti. Ženy představují samostatně myslící osobnosti, které mají daleko od práce služky a nechtějí zůstat v životě přikovány tím, že si vezmou muže pro peníze, nýbrž chtějí zažít opravdovou lásku, ničím nesvázanou. Setkáváme se ale také s příběhy, kdy myslící vzdělanou ženu muž opouští, pro hloupou ženu s velkým věnem. Vrbová tak poukazuje na chybu ve společnosti a nastavených mravních pravidlech, která by potřebovala rychlou nápravu.

Zcela odlišný pohled na ženu podává novela *Když vlny opadly* (1910). Zde spisovatelka vypráví příběh stařeny, která zoufá nad svým promarněným životem. V mládí lehkomyšlně prohodila veškerý majetek, opustila své děti a utekla s cizím mužem. Zbytek života prostituovala, jen aby se užívala. Nyní čeká na smrt v chudobinci, ve špíně a zápachu. Dámy přicházející za stařenou s naivní vidinou pomoci, se později nestydí ukázat naplno své pohoršení a znechucení z životní situace, ve které se stařena nachází. František Všeticka zcela trefně vystihl, jaké pocity stařenu zmítají: „*Srážejí se v ní dva neprostopupné světy, oba sice ženské, ale navzájem se naprosto nechápající.*“¹⁷ Tímto dílem autorka světu dokázala, jak bravurně dokáže prostředí a situaci drsně vylíčit. Za svoji upřímnost se stala velice uznávanou. Nevyhýbala se žádnému tématu, naopak vždy popsala skutečnost, jak ji sama vidí a vnímá. Realitu nezkrášlovala, za svoji upřímnost sklízela kritiku i ovace čtenářů.

Uznání si Vrbová vysloužila za román *Spása* (1908). Jedná se o rozsáhlý román týkající se nezcela lehkého tématu, a to víry v Boha. Inspiraci pro sepsání románu autorka čerpala údajně z pravdivé události, kdy se dívce měla zjevit Panna Maria. Děj je zasazen opět na venkov, do pohorské vesnice Skalice. Příběh provází mnoho zázraků a nadpřirozených

¹⁷ VŠETICKA, František. Celé Sumínovo dílo vzniklo v Přerově. *Olomoucký den*. [České Budějovice], 2001, 12(263), 12. ISSN 1212-4699.

nevysvětlitelných jevů. Mladá dívka se stane obětí násilí a je přesvědčena, že se na ni Panna Maria hněvá, dokonce nad dívčíným proviněním na obraze slzí. Všech údajných zázraků, ve zjevení se Panny Marie, točících se kolem ubohé dívky využije Hejnic. Muž, který se na dívce provinil. Zfanatizuje lidi a za úplatu jim dopřává pohled na požehnanou dívku, která je z nechtěné slávy nešťastná. O zázracích ve vesnici se dozvídá církev, která se k události postaví nepřátelsky. Dívka je prohlášena za podvodnici a rozlícený dav ji chce ukamenovat, dívka před davem prchá do lesa, kde zahyne. Hejnic se zhroutí a sám se zastřelí. „*Tento román jest úctyhodným representantem románu náboženského. Všecky formy zaslepeného fanatismu a pobožnůstkářství, jimž tak snad propadal náš lid a – bohužel – snad tu a tam ještě propadá, jsou zde zastoupeny. Román jest dokladem, že Sumín ovládá nejen psychologii jednotlivce, nýbrž i tak zv. psychologii davů.*“¹⁸

I přesto, že Amalie svá díla psala pod nechtěným vlivem literárních směrů, převládajících u nás v druhé polovině 19. století, dokázala českou literaturu pozvednout v mnoha směrech na vyšší úroveň. Rodačka z Moravy, převýšila regionální realismus a vydala se novým směrem v próze, který jako jedna z prvních představitelů reprezentovala. Další umělci, kteří se vydali stejným směrem, byli Ivan Olbracht a Božena Benešová. Psychologická próza se objevovala v Sumínově povídkách a novelistických dílech od desátých let 20. století. Typickou ukázkou psychologické prózy spatřujeme v knize *Příčina rozvodu a jiné povídky* (1913).

Každé spisovatelčino dílo má svůj jedinečný příběh a zároveň si v sobě zahaleně nese kus autorčina života. S veškerou úctou alespoň zmíním názvy zbylých významných děl, která se zapsala do historie moravské literatury. Jsou to především díla *Úskalím* (1900), *V samotách duší* (1902), *Podle cest* (1909), *Poupata* (1912) a *Trosečníci* (1913). Vrbové tvorba v dalších letech ustala. Důvodem byl příchod první světové války, který autorku velice zasáhl. „*Celý svět byl i mimo spisovatelčinu vřele milovanou československou vlast pln bolesti a zoufalých výkřiků, jako by ten hrozný chorál přehlušil a zavalil vše. Srdce ztrnulo, jak spisovatelka vyznává v jednom soukromém dopise.*“¹⁹ Po skončení války Amalie Vrbová sbírala veškeré své síly k napsání další knihy a rozšíření sbírky povídek. Až po roce 1930

¹⁸ STANĚK, Josef. *Jiří Sumín*. Přerov, 1915. Knihovnička "Přerovského Obzoru." ISBN není uvedeno. s. 14.

¹⁹ PREISSOVÁ, Gabriela. *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1937. ISBN není uvedeno. s. 39.

vydala poválečnou povídku *Martin Gaza*. Význam povídky je o to vyšší, jelikož se jedná o vůbec poslední dílo, které Amalie Vrbová, literárně Jiří Sumín, kdy napsala.

3 Interpretace a analýza románu *Zrádné proudy*

Za nejúspěšnější dílo hanácké autorky je literární veřejností pokládán rozsáhlý románový příběh se zlověstným názvem *Zrádné proudy*. Kniha byla vydána v roce 1904. Na vydání románu se podílelo vydavatelství Josefa Richarda Vilímka v Praze. Dílo je v mnoha literárních pramenech označeno za vrchol spisovatelčiny kariéry. „*Román je jako napěchován životem a podává svědectví o znamenitém pozorovatelském nadání spisovatelky, jež dovede obsáhnouti život v celé jeho šíři a rozloze, a podati jej silně, bez jakékoli sentimentality a tendence a jejíž smysly reprodukuje dojmy ze světa vnějšího neobyčejně naléhavě a svěže.*“²⁰ I když po vydání knihy přidala autorka do své literární sbírky další povídky, žádná se již nevyrovnala velikosti a síle *Zrádných proudů*.

Román *Zrádné proudy* je rozsáhlý prozaický útvar psaný na pomezí realistického a společenského románu. Vypráví jeden celistvý příběh, avšak autorkou je rozdělen a vytváří tak architektonickou dyádu. První část zaujímá poměrně kratší úsek knihy. Z celkových 415 stran románu zaujímá pouze 182 stran. V mnoha ohledech se jedná o veselejší pasáž, jejíž náplní je mládí, láska, naděje a soucit. Dochází zde k milostné zápletce, jenž hraje důležitou roli v druhé části románu. Druhá část románu svým rozsahem jednoznačně převyšuje nad první částí a příběh v závěrečných kapitolách kulminuje. Na povrch mezilidských vztahů vyplouvají sociální rozdíly mezi postavami, a tudíž je čtenář svědkem bolesti, smutku, zloby, a nakonec i sentimentu. Architektonickou jednotkou v díle zůstává kapitola. První i druhá část zabírá osm kapitol, tedy dyáda je rozdělena v poměru 1:1. Kapitoly jsou jen letmo v úvodu označeny římskými číslicemi. Označení kapitoly na dalších stranách nezůstává. V rozdělení rozsahu kapitol nelze hledat žádnou spojitost, každá kapitola čítá odlišný počet stran. Výjimkou mezi všemi je poslední kapitola, která je z celého románu rozsahově nejkratší. Představuje již jen pouhou dohru celého děje. Zvláštností románu lze označit jeho otevřenost kapitol, kdy děj v kapitole po ukončení navazuje na děj na začátku kapitoly následující.²¹

²⁰ STANĚK, Josef. *Jiří Sumín*. Přerov, 1915. Knihovnička "Přerovského Obzoru." ISBN není uvedeno. s. 12.

²¹ Otevřené kapitoly jsou charakteristické pro dílo F. M. Dostojevského, jehož dílo bylo pro Amalii Vrbovou inspirací.

Spisovatelka Amalie Vrbová dovedla román k dokonalosti, svojí usilovnou prací, a snahou podat co nejpřesnější popis postav a prostředí. Gabriela Preissová o zpracování románu míní: „*Nejpůsobivější na románu je, že se vyvíjí vlastní životností, zhustěn množstvím postav, z nichž každá má svébytný úkol i místo. Nejpropracovanější je řada ženských postav od staré Říhové, Kuchařky Poldy, od výlučných sester Boženy a Jety až k těm představitelkám městské společnosti, Steinmanové a Hřívové. Zvláštního uznání zaslouží i morální základ knihy, který je vybudován na součinnosti jedince s kolektivem na harmonickém vyrovnání světa vnitřního i vnějšího. A přece skepse i přesvědčení o potměšilé síle osudu ovládá Konráda až do posledních dnů.*“²² Zvláštností u autorčiny tvorby není ani metaforický titul knihy, který má úzkou spojitost s odehrávajícím se dějem. Spisovatelka samotným názvem románu zdůraznila, jak zrádně mohou působit veškeré kroky v našem životě, když se bezmyšlenkovitě necháme unášet na vlnách osudu, aniž bychom se stali my tím, kdo si sám určí, jakým směrem bude náš život směřovat. Poslední reedice románu proběhla v roce 1973.

3.1 Postavy

Román *Zrádné proudy* je protkán velkým množstvím postav, které svým osobitým způsobem probíhající děj románu ovlivní a zanechají tak v něm svůj nezaměnitelný otisk. Nemluvě o tom, jaký zmatek mnohdy zanechají v životě hrdinů v knize. První část románu je zaměřena spíše na seznámení se s jednotlivými postavami a jejich charakterem, který v druhé části románu již nemůže čtenáře příliš překvapit, protože jejich jednání a rozhodnutí se dají očekávat. Druhá část románu je tedy spíše postavená na ději.

Amalie Vrbová se zaměřila na rozdíl mezi sociálními vrstvami lidí a podala tak náhled do života chudých i bohatých. Velkého prostoru v knize se dostává ženám, proto zastoupení žen převyšuje nad mužskými postavami v tomto románu. Za hlavní postavy se dají považovat nejvýraznější osobnosti románu jako stará Říhová, Anežka, Polda, Božena, Jeta a Konrád. Nejprve si přiblížíme ženské postavy, které jsou nedílnou součástí románu. Počet ženských postav je hlavním ukazatelem, že se jedná o románové dílo spisovatelky Amalie Vrbové.

²² PREISSOVÁ, Gabriela. *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1937. ISBN není uvedeno. s. 34.

Na začátku první kapitoly se objevuje hned první z ženských postav, postava staré Říhové. Jedná se o ženu, ke které nebyl osud přívětivý, a i když je pracovitá, deset dětí sama neuziví. K pomoci ji není ani její muž, opilec. „*Provdala se za chud'asa, z něhož ke stáru vyklubal se nenapravitelný lenoch a opilec, ale její chytlavá, klopytající fantasie vodila její mysl stále krkolomnými cestami výboje a dobrodružství. Osud, jenž nezřídka častoval je hladem a bídou, nebyl s to otupiti nároky její blouznivé pychy, a každé zklamání účinkovalo na ni jako šlehnutí bičem. S velikou nadějí hleděla vstříc budoucnosti svých dětí.*“²³ Naštěstí děti již odrostly a šly za prací do světa. Zůstává ji doma už jen nejmladší šestnáctiletá Anežka, která aby matce s domácností pomohla, od svých deseti let pracuje, a chodí hlídat sedlákovy děti. Říhová si často stýská nad svým promarněným životem a chce za veškerou cenu lepší budoucnost pro dceru Anežku. Proto podniká krok k usmíření se svojí sestrou, která bydlí ve městě, a žádá ji o zajištění perspektivnější práce pro dceru. Chce tak dceři zajistit vyšší postavení ve společnosti a příležitost najít si bohatého a vlivného muže.

Anežka je milá krásná mladá dívka, kterou hlídání sedlákových dětí velice baví a sedlákova rodina ji přijala skoro za vlastní. O to bolestivější pro ni byl matčin krok, kdy ji za jejími zády zajistila práci služebné ve žďáreckém mlýně. Anežka není děvče z vyšších vrstev, není vychována, aby uměla mluvit s bohatými a vlivnými lidmi. Nejlépe je dívce na dědině, starat se o grunt a pracovat na poli, to všechno by si v budoucnu přála. Najít si muže z lásky a mít děti, které by společně vychovávali. Žádné z jejich přáních však matka nevyslyšela a poslala dceru do mlýna. Ve mlýně Anežce začaly krušné chvílky. Společností byla vyvržena a nikdo si ji nevšimal. Jedinou útěchu hledala u hospodyně Poldy. „*Život zdál se jí pojednou hrozně jednotvárný a těžký. Byl to nekonečný, lopotný shon od časného rána do pozdní noci. Čím více se naučila a dovedla, tím více na ní žádáno. Její ruce, jimž bylo uloženo obnovovati všecek ten chlubný, rychle mizející lesk rozvěšeného nádobí, byly do krve prodřeny a prožrány žíravinami.*“²⁴ Život se ji rázem obrátil naruby. Po dlouho očekávaném setkání se synem mlynáře, Konrádem, se stala doživotně uvězněnou v životě na „úrovni“, který ji předpřipravila stará Říhová. V románu tak Říhová ztvárňuje osudovou postavu.

Ve mlýně sloužilo mnoho dívek, ale žádná nechtěla pracovat v kuchyni. Mohla za to těžká práce v prostředí plného vůní a občas i nepříjemného zápachu. Dalším důvodem byla přítomnost nejdéle sloužící hospodyně ve mlýně, Poldy.

²³ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 11.

²⁴ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 77.

„Byla to nevelká, hbitá osůbka, kostnatá a suchá jako smrt, s hlubokýma, výmluvnýma očima, jejíž malá hlava zatížena byla obrovským vrkotočem černých, jako havraní perí modře se lesknoucích vlasů, pod níž ztrácel se úzký, bezvýznamný obličej, sežloutlý a suchý jako list starého papíru.“²⁵ Polda byla drsná žena a nechodila dlouho kolem horké kaše. Práci odvedla pokaždé výborně a mlynář byl rád, že takovou pomocnici ve mlýně má. Polda velela ostatním služebným, i když zároveň vařila oběd v kuchyni. Měla neustálý přehled o tom, co se kde dělo. Navíc byla dobrou přítelkyní mlynářky, která s Poldou vedla důvěrné hovory. Za dobře odvedenou práci pochvalu nikdy služkám nedávala, ale pokud se jí něčí udělaná práce nelíbila, dala svoji nespokojenost najevo. Žena to byla rázná, často nevrlá z upracovanosti, ale v nitru spravedlivá a ochotná lidem pomoci. Syna mlynáře měla v oblibě, i když byl jako dítě veliký nezbeda, který neustále se svým kamarádem prováděl nějaké neplechy.

V závěru první části románu se setkáváme se sestrami Boženou a mladší Jetou. Božena sice nepůsobí na mlynářku jako sympatické děvče, práce se ale nebojí. Mezi Konrádem a Boženou vzniká pouto vzájemné přitažlivosti. Mlynářka s volbou svého syna nesouhlasí, ale mlynář je nadšený, vidí totiž před sebou krásnou a pracovitou dívku. „*To všechno je hezké, vid' Poldo? Já vlastně nevím, co se mi na ní nelíbí, neboť cítím, že jsem ti to právě řekla. Její mladší sestra byla by mi milejší. Když už děvče bez peněz, tak tu! Ale Konrád ztrácí hlavu, jak spatří Boženu, a také mu jí staří strkají do očí, kdežto Jeta studuje na učitelku a tak nemají starost o její zaopatření. Božena... ne, já nevím, co se mi vlastně na ní nelíbí.*“²⁶ Božena s Konrádem se navzájem přitahují, takže sňatku nestojí nic v cestě do doby, dokud se Konrád v osudnou noc neseťká s Anežkou. Mezitím Jeta zcela ustupuje do pozadí. Do děje se vrací až v druhé části románu. Jeta je vdaná paní, ale láska ve vztahu s manželem, hajným Márou, nikdy nebyla opravdová. Nečekanou útěchu, však nachází u Konráda, který je ženatý s Anežkou.

V průběhu *Zrádných proudů* v příběhu vystupuje mnoho vedlejších postav. Daly by se rozdělit na dvě kategorie. Postavy, jež vstoupily do děje opakovaně, ale nezanechaly po sobě větší stopu, a pak postavy, které byly v románu pouze zmíněny, ale žádnou větší roli v příběhu nesehrály.

²⁵ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 59.

²⁶ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 117.

Mezi důležité vedlejší postavy bezesporu patří sestra Říhové, Dora. Vztah mezi sestrami ochladl v momentě, kdy Dora opustila vesnici a přestěhovala se do města. Doře se vedlo náramně. Bydlela v městském bytě, peněžně byla zajištěna a její děti měly předurčenou slibnou budoucnost. Neznala, co znamená bída a hlad. „*Nucený, povrchní hovor stále se trhal, jako špatná příze. Chvillemi bylo třeba dlouho hledat nové vlákno, jež ho mělo navázat. Srdečnost, s níž Říhová vstoupila do bytu své sestry, měla pomalu víc a více výrazu licoměrné pokory a sklíčenosti. Když se jí byla Dora pochlubila vším, co měla, svými zásobami v komoře i výbavou svých dcer, zdálo se, že si nemají více co říci.*“²⁷ Avšak nebýt zásahu Dory do děje, Anežka by se nikdy nedostala do služeb ve mlýně a nepotkala by tak Konráda. Dora je právě tím prvkem udávající směr celému příběhu. Také by se dala považovat za jednu z osudových postav. Čtenář se může už jen domnívat, jestli by nebylo Anežce v životě lépe, kdyby rozhovor mezi sestrami nikdy proběhl.

Postavou vystupující ve velké míře pouze v první části románu je mlynářka, matka Konrádova. Mlynářka je nenápadná postava, která do děje téměř nezasahuje, ale důležitou roli v něm sehrává. Jako matka promlouvá synovi do duše, snaží se jej dovést na správnou cestu a chce pro něj jen dobro. Pokud se dostane na pokraj svých sil a potřebuje se vyprávět, útočiště hledá u kuchařky Poldy. S ní řeší svá trápení. V případě, že je v jednání rodinný majetek, síla jejího slova je srovnatelná s mlynářovým, osobní věci s ním ale neřeší a raději předchází zbytečným dohadům. Jako tomu bylo v případě zjištění, že jejich syn svedl chudou dívku, služebnou Anežku, pracující ve mlýně. „*Trapné vyzývavé ticho projelo jako mrazivý vítr pokojem, kdež obě matky rozezlené, omlouvající v duchu každá své dítě a obviňující druhé, zadržovaly násilně trpká slova, deroucí se na jazyk. Mlynářka vstala posléze a vyňavši ze svých úspor jež strádala dcerám na výbavy, rychle, jako úkradkem, několik bankovek, vtiskla je do rukou podruhyně, jakoby chtěla koupiti její mlčení i uchlácholiti její hněv, nevědouc hrubě, co dává, a nezastírajíc snahu, zbaviti se jí konečně.*“ „*Aby tatínek nevěděl ... a ... pomlčte, prosím vás, pokud bude možno,*“ řekla přidušeně.²⁸ Pro své děti chce jen to nejlepší a nemanželské dítě s chudou děvečkou není v žádném případě přípustné. Postavení rodiny vzhledem ke společnosti a chod celého mlýna je pro mlynářku v životě prioritou.

²⁷ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 46.

²⁸ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 146.

Do děje již tolik nezasahuje několik dalších ženských postav románu, ale jistě je důležité tyto postavy alespoň zmínit. Objevuje se zde nejmladší sestra Boženy a Jety. Desetiletá Milča ztvárňuje komickou složku obsáhlého románu. Stává se pojítkem v druhé části, kde její úloha spočívá ve spojení Jety a Konráda. Prostřednictvím Milči se Konrád dozvídá, že o Jetu se uchází hajný Mára a pomýšlí na vdavky. Okamžitě chce zabránit sňatku, Konrád proto vyzná Jetě lásku, ale je nejprve odmítnut. Až po dvou letech, kdy Jeta je vdanou paní v sobě nacházejí zalíbení a svůj vztah před světem skrývají.

Nedílnou součástí společnosti v kuchyni byli Poldini přátelé, kteří večer přicházeli navštívit Poldu a popovídat si o věcech, jež se jim za den přihodily. Často si povídali různé historky, kde byli osobně svědky události. Byla to společnost zvláštních, ale zajímavých žen a jednoho muže, tvořená z bývalé farní kuchařky Naninky, porodní babičky staré Dráčkové, zelinářky Cilky a vzácně chodíval i dohazovač Marek, který neustále Poldě domlouval ženicha.

Městské paničky v románu představují paní Steinmannová s Hřívovou. Jsou typickými představitelkami městského luxusu. Každá žena, která chce zapadnout mezi vyšší vrstvu společnosti se musí s těmito ženami přátelit. *„Tyto ženy, hovořící stále o svém pohodlí, o svých radostech a zábavách, jež jim nedostačovaly, o svých toilettách, jejichž ceny přeháněly a jež rychle odhazovaly, o svých služkách, jež jim nevyhovovaly, stále nespokojené, stále na skoku za nově objevenou sensací a slibným požitkem, přetřásající zprávy o milostných pletkách a dobrodružstvích svých přítelkyň s tajným úsměvem a jiskřicím zrakem spoluvinnic, přinesly nový kvas do ztuhlého hoře Boženiny zmalomyslnělé, zemdlené duše.“*²⁹ Konrádem odmítnutá Božena se nemohla vyrovnat s koncem nadějného vztahu, hledala tedy útěchu ve vyšších vrstvách společnosti, kam jak se sama domnívala i zajisté patřila.

Výraznou mužskou postavou je syn mlynáře a mlynářky, Konrád. Jedná se o mladého muže, který je vychován v blahobytu a chudobu nepoznal. S nejlepším kamarádem Klapkou v mládí prováděli různé vylomeniny pro pobavení sebe i okolí. Snadným cílem se stávala kuchařka Polda, která měla naštěstí pro mladého pána pochopení. *„Druhý byl hezký, černoooký hoch, jehož kulaté tváře s malým knírem jakoby dosud nevyzrály z okrouhlé plnosti zdravého, buclatého kluka. Byl rovněž komický, zejména, tvářil-li se vážně,*

²⁹ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 254-255.

*káraje Klapku z hloupých žertů, ovšem jen tak, aby ho tím více podnítil. Ač býval klukovsky rozpustilý a drzý, Anežka nemohla pochopiti, jaké to milé kouzlo hledělo z jeho smavých, ohnivých očí, jaká to srdečná důvěrnost smála se na ni z jeho hezkých, pobledlých tváří.*³⁰ Od Poldy dostal přezdívku „bucíček“. Anežka při prvním setkání s ním v kuchyni vůbec netušila, že se jedná o mladého pána, o kterém slýchávala samou chválu a ženy z něj byly doslova okouzlené. Pro ženy představoval velice přitažlivý typ muže, tudíž v životě neměl o ženy nikdy nouzi. Není tedy divu, že se několikrát zamiloval do cizí ženy, i když měl v mládí vztah s Boženou, anebo později, když byl ženatý s Anežkou. Konrád se nikdy nevzdal bez boje, ať již v osobním životě nebo v podnikatelské sféře, kdy znovuvybudoval dobré jméno zadluženému mlýnu, který mu schválně ze špatného úmyslu přenechal jeho otec.

Nejlepším přítelem Konráda byl Klapka. Tato postava vystupuje v románu pouze v první části, a to pouze ve 4. a 5. kapitole. Dá se tedy pokládat již za vedlejší postavu románu. Anežkou byl později označen za šaška než pravého kamaráda. Jakmile postava Konráda z dítěte vyrostla a stal se mužem, postava Klapky z děje navždy zmizela.

Dlouhého trvání v ději neměla ani postava hajného Máry. Postava není nijak výrazná, do děje se zapojuje až v druhé části románu, v 5. kapitole, kdy Konrád začíná tajně jevit zájem o Jetu. Hajný se s Jetou nakonec ožení, ale manželství není šťastné. Za záminkou uniknout problémům v manželství, začne se každý den opíjet a přestane plnit svoji práci hajného. Jeta nechce, aby Mára o práci přišel, začne tedy po nocích strážit les za Máru sama. Zde také dochází k setkání Konráda a Jety po dvou letech odloučení a vzájemného míjení se. Hajný Mára na svoji nerozvážnost a pijáctví těžce doplácí.

Jako dalšího představitele vedlejší postavy v mužském podání vnímáme mlynáře, otce Konráda, jehož největším zásahem do děje bylo předání neperspektivního mlýnu Konrádovi. *„Inventář byl mu odevzdán podle starého seznamu, zhotoveného před třicíti lety, když otec jeho přejímal mlýn od svého předchůdce. Scházelo mnoho potřebných věcí, skoro všechny nástroje a pomůcky novějšího zařízení a z toho, co zde zbylo, byly věci vesměs tak chatrné a sešlé, že nebyly téměř k potřebě, a k tomu množství starého harampátí, nehodícího se naprosto k ničemu. Nejprohnanější chytrák nemohl svého nástupce zlomyslněji napálit,*

³⁰ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 96-97.

než jemu to udělal otec.“³¹ Poté se mlynář s mlynářkou přestěhovali do města a Konráda zanechali bez jakékoliv jistoty a podpory.

Poslední 8. kapitola zaměřená na osudovost zmiňuje charaktery obou synů Konráda a Anežky. Starší syn, pojmenovaný po otci Konrád, byl velice nadaný, bystrý hoch. Za prací odjel do Vídně, kde se také usadil. Konrád od syna mnohé očekával, především, že převezme rodinný mlýn a bude v otcově práci pokračovat. Syn se vydal naprosto jiným směrem, vstoupil do kadetní školy a poté odjel za prací do světa. Tím Konráda nadobro zklamal. „*Mladší syn Ondřej nezklamal tolik, protože sliboval méně, Byl necitný, drsný hoch malých schopností a sobeckých pudů. Ale když dospěl, byl vydatnou silou v závodě, pro nějž jevil mnoho porozumění i záliby.*“³² Starší syn jednání svého otce akceptoval, a proto se rozhodl otci jeho křivdy odpustit. Měl v úmyslu po letech přijet zpátky do Čech a otci představit rodinu. Manželku i děti naučil českým frásím a pozdravu, což mělo otce obměkčit. Bohužel myšlenka usmíření se s otcem se synovi vnukla příliš pozdě.

3.2 Prostor a čas

V románu dochází ke střetu venkovského života s životem ve vyšších vrstvách společnosti, jehož protagonisté se ze všech sil chtějí vyrovnat životu ve městě. Spisovatelka v románu *Zrádné proudy* děj zarámovala do kontrastního prostoru. Avšak v hlubším zamyšlení se nad samotným dějem, se celý příběh postupně vyvíjí a směřuje k neodvratitelnému konci života hlavních hrdinů, lze tedy i konvergentní prostor pokládat za součást díla.

Děj se odehrává v době 19. století, přesnější údaj v knize není uveden. Spisovatelka, coby realista, tedy líčí osudy postav a dobu, ve které žila a problémy, které ve společnosti často probíhaly. Ve svém vyprávění autorka zvolila čas chronologický. Málodky odbíhá do minulosti, aby objasnila sled událostí. Minulostí se zabývá pouze v případě výkladu historek ze života Poldiných přátel nebo při objasnění počínání Říhové ve vztahu k Anežce.

Výchozím prostředím, jakožto představitelka venkovské prózy, spisovatelka zvolila vesnici a její okolí. V knize je vesnice označena lidově jako dědina. Avšak hned v 2. kapitole se na moment přesouváme do městského bytu sestry Říhové Dory. Hned v prvních

³¹ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 197.

³² SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 407.

dvou kapitolách se čtenáři dostává možné porovnání podmínek, ve kterých žijí chudí lidé a jak naopak vypadá bydlení bohatých a vlivných osob. Říhová se stává sama svědkem rozdílu, když vidí městský byt sestry Dory a svoji dědinskou chatu. „*Skličena vešla do chaty. Muž ležel na dvoře opilý, koza bečela hladem, a v komoře, kromě kvašené řepy a okřínu brambor nebylo zásob za jediné sousto. Ale jizba, čistě vybělená s upěchovanou podlahou a malovaným, trámovým stropem, byla vyšňořena lacinými záclonami, staré obrázky zdobily pestré kokardy z obarvených hoblovaček, a chudobu postele zalhávaly tři nadmuté, pruhované hlavce naplněné senem.*“³³ Uvědomuje si, že by chtěla pro své děti lepší budoucnost a posílá tedy svoji dceru Anežku do služeb do nedalekého žďáreckého mlýna.

Od 3. kapitoly se ocitáme již ve mlýně, kde většinu času Anežka tráví v kuchyni. O mlýně se příliš nedozvídáme. Víme jen, že jako služebná má Anežka na práci každý den uklidit šest pokojů, kuchyni a čeledník. Autorka se od druhé části románu nezabývá přílišným popisem míst, kde se děj odehrává. Doslova květnatý popis přírody však nacházíme v 5. kapitole druhé části románu. Spisovatelka s lehkostí popisuje vzhled nenápadné květiny Calystegie. „*Byla to popínavá svlačcovitá rostlina, k níž se z jara, když vyháněla z vytrvalého kořene dlouhé šlahouny, stavěly drátěné pyramidky, po nichž se šplhala do výše a pokryla je pak svými bledými květy. Ale nyní, kdy jí nikdo nepřistavil pyramidek, rozběhla se bujně po travnatém koberci, upínala se po stéblech trav a suchých lodyhách loňských kopřiv, tak zmohutnělá, rozkošná a svěží jako veselá krasavice v nedbalkách.*“³⁴ Dále se především zaměřuje na podrobné líčení již vzniklých, ale i teprve začínajících vztahů. Zabývá se pocity hrdinů a do posledního detailu popisuje činnosti, které postavy v daný okamžik konají.

3.3 Děj

Autorka v 1. kapitole, první části románu, vypráví o již ztraceném životě staré Říhové, zoufající nad osudem, který ji život připravil. Lituje rozhodnutí, že se stala ženou opilce a doufá v lepší budoucnost svých dětí. Okolí na Říhovou nahlíží jako na žebračku nemajíc jídla a peněz. Někteří se k ženě otáčejí zády, jiní mají velké srdce a nabízejí ženě pomoc. Říhová se stydí za své postavení a chce uchránit poslední dceru před chudobou. I když se jedná o hrdou ženu,

³³ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 10.

³⁴ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 303.

jak se na venek tváří, s pokorou se obrací na svoji sestru, která bydlí ve městě. Žádá ji o práci ve městě, pro svoji dceru Anežku.

Na kapitolu ihned dějově navazuje 2. kapitola, kde vystupuje Dora, sestra Říhové. Zároveň se jedná a o jedinou kapitolu, ve které se postava Dory dostává do popředí. Říhová se nachází v těžké situaci, když vidí, v jakém přepychu si sestra žije. Sebere veškeré své síly a sestru požádá o pomoc. Dočká se rychlé odpovědi: „Do města ji nedávej.“ Pravila rozhodně. *„V městě je děvčat dost a obratnější než ona. Měla by se dříve trochu ošřouchat. Bylo by dobře, kdyby se dostala někam do lepšího domu na venku, na příklad k polesnému, nebo na faru. Nebo Počkej! ... kdyby se tak dostala do žďáreckého mlýna, to by byla trefa!“*³⁵ Po vyličení všech kladů, které by Anežce žďárecký mlýn mohl přinést se Říhová rozhodla tento krok podniknout. Jakmile se dozvěděla více o mlynářském synovi, mladém a dobře zaopatřeném, v hlavě se jí urodila představa svatby a bohatství, které by Anežka mohla časem získat. Dcera byla donucena opustit dosavadní šťastný život a stala se loutkou v matčině nečisté hře.

Z první části románu je 3. kapitola tou nejkratší. Je naplněná obavami z neznámého prostředí a strachu z lidí, kteří vůbec nepůsobí vřídým dojmem. Anežka přichází do mlýna, aniž by se stačila seznámit s úplně cizím prostředím. Ihned je od ní mnoho žádáno. Stává se posměchem pro ostatní služky a trnem v oku paní domu. Anežka je nešťastná ze situace, ve které se nachází, a nejraději by se vrátila domů. Ale rozhodne se nevzdat se a snaží si najít místo v kuchyni ve společnosti Poldy. *„Ale směrem jejích tužeb byl tímto poznáním ostře vyznačen, jenom k Poldě se tlačila, Poldě chtěla být na blízku; nádobí bude mýt, plotnu vytápět, dříví a vodu nosit a Poldě se při tom obdivovat, Poldě jako pravá ruka její sloužit, od časného jitra do pozdní noci, hledajíc kus štěstí v tom, bude-li jí přáno, přistrčiti po polednách znaveným nohám Poldiným stoličku, po níž by znavená, upracovaná kuchařka vylezla do výklenku kotliny, aby si odpočala.“*³⁶ I zde to ale Anežka nemá jednoduché, Polda je rázná a více kárá, než chválí. Avšak vidí v ní snahu a potenciál, který Polda oceňuje a Anežku si ze všech služebných nejvíce oblíbí.

Anežka si práci ve společnosti Poldy zamilovala, byla okouzlena ovzduším, které v kuchyni panovalo. Seznamovala s lidmi přicházejícími často do kuchyně. Kuchyně byla totiž středem dění ve mlýně. Ostatní služky se této společnosti stranily a raději běhaly po domě a pletly hlavy dělníkům pracujícím na mlýně. Co více, snažily se dostat do přízně mladému

³⁵ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 49.

³⁶ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 71-72.

pánovi Konrádovi. I Anežka byla zvědavá, kdy na Konráda konečně narazí, ale jelikož pracovala v kuchyni, měla příležitost setkávat se pravidelně pouze s Klapkou a jeho povedeným přítelem přezdívaným „bucíček, jehož opravdové jméno ani neznala.

Milostné zápletky se dostávají do popředí od 5. kapitoly první části románu. Anežka je jediná služebná, která nešla k muzice a Polda ji pošle do pokoje mladého pána, aby mu přinesla čaj. Plná očekávání, že konečně spatří Konráda, vejde Anežka do pokoje. *„Prosím, mladý pane, kuchařka posílá čaj,“ vypravila ze sebe. Cosi zabručel, pomalu se zvedl, nepohlédnuv na ni. Ale když přistoupil blíže ke světlu, div nevykřikla překvapením: Vždyť to byl „bucíček“!*³⁷ Hoch, který s ní každodenně přátelsky žertoval a hovořil se bez svého přestrojení dočista změnil. Vypadal mužněji a upraveně, jeho tmavé oči jiskřily a každou ženu dočista uchvátily. Anežka rázem pochopila, proč služebné v domě tolik mladý pán přitahuje. I ona byla v okamžiku lapená do víru okouzlení. Jistě by šlo ještě strhující vášni uniknout, v kuchyni měla spoustu práce, ale Konrád se k ní přiblížil a v okamžiku obemkly ji jeho paže. Nechtě ji pustit z obejmutí, poddal se vášni, která jej k Anežce táhla. Anežka se do Konráda zamilovala, avšak neměla žádné tušení, že Konráda nesvazují jen city k ní. Anežka pro něj znamená jen pouhé pobavení. Opravdovou lásku Konrád cítí k Boženě, s níž v budoucnu plánoval svatbu.

Potupa, skandál, neštěstí, tak by se daly popsat pocity mlynářky v 6. kapitole. V kapitole dochází na odtajnění vztahu Konráda a Anežky. Anežka nevypadá dobře, je pobledlá a malátná, to vzbudí v kuchyni, i u staré Říhové, starosti o její zdraví. Anežka musí vyjít s pravdou ven, je těhotná. *„S kým? Odpověď uspokojila ji zjevně, ale její výhrůžné, zostřené pohyby, jimiž vyjadřovala svůj vztek i své zoufalství, se neuklidnily. „Musím si promluvit s paní!“ zvolala přísně.*³⁸ Mlynářka celou vinu shodila na Poldu, která děvče přijala do služby, a také na hloupé děvče, jež svedlo jejího syna. Ale v hloubi duše věděla, že syn je ten, který si až moc často užíval rozmarů mládí. Mlynář byl vzteky bez sebe. O svatbě nechtěl ani slyšet, sic by se musel hanbou propadnout z jaké rodiny děvče pocházelo a k nim do rodiny se chtělo provdat. Z mlynáře sršel do okolí děs a ženy si právem oddechly, když mlynář pokoj, kde bylo tajemství prozrazeno, opustil. Když Říhová s dcerou opouštěly mlýn, před vraty na ně čekal mlynář, která matce chladně vložil do rukou peněžní obnos na „první výlohy“. *„Teprve když povšiml si děvčete, jež usedavě plakalo, zmírnil se poněkud jeho přísný tvrdý tón.*

³⁷ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 104-105.

³⁸ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 132-133.

„Do práce, nebo na výdělek ji teď nehoňte,“ pravil „ Však vás v bídě nenecháme ... Toť se ví! A ... tento ... starý at' jí neubližuje, rozumíte? Děvče za nic nemůže ... kluk je nezvedený; ženské ho rozmazlily.“³⁹

Poslední dvě kapitoly z první části románu sledují Anežku, jak se vyrovnává s tím, co přijde. Již tak je pro Anežku těžké, že si na ni všichni ve vesnici ukazují a mají ji za děvče, co svedlo bohatého muže pro peníze. Na začátku léta se jí narodí dítě, je to chlapec. Ve mlýně by mívali z chlapce obrovskou radost, ale vzhledem k situaci, za jaké se dítě narodilo, z mlýna občas přicházel pouze peněžní dar, který do chaty nosila sama Polda. Mezitím v chatě u Říhových, kde Anežka s dítětem zůstala, panovalo dusno. Matka se na Anežku zlobila a otec ji i s dítětem chtěl každou chvíli vyhodit z rodného domu. Změna nastala ve chvíli, kdy si do chalupy přišla Polda pro chlapce. *„Jdu pro chlapce,“ řekla mrzutě, „rychle ho ustrojte, nemám času!“ „Už běhá, Poldynko, jen sepodívejte, jak se batolí. Milostpaní si zas na něj vzpomněla?“ „Ah, ne! Mladý mě posílá!“⁴⁰* Bylo pozdě v noci, když se Anežka vydala k mlýnu pro své dítě. Vevnitř na ni čekal Konrád, který doufal v Anežčin příchod. Bylo to poprvé, kdy spolu čerství rodiče malého syna promluvili. Konrád pochopil, že je načase postavit se zodpovědnosti čelem a Anežce se za své dosavadní jednání omluvil. Rozhodl se oženit se s Anežkou a společně vychovávat syna. Anežka byla v tu chvíli tou nejšťastnější ženou. Konečně se svítalo na lepší časy, ale rodiče Konráda nechtěli majetek přenechat synovi, který si bere nějakou chudou dívku. Rozhodli se tedy syna vydědit. *„Svatba byla velmi smutná, bez hostí. Říhová, v níž poslední vyjednávání s rodiči ženichovými vzbudilo zlé tušení, že s vyděděním nejsou již žádné žerty, nabyla přesvědčení, že prohloupila strašně, a po celé oddávky i cestou k domovu plakala usedavě.“⁴¹* Říhové plán dostat dceru do mlýna a poté ji provdat za bohatého muže ztroskotal. Chtěla předejít tomu, aby se kdy dcera dostala do chudého manželství, ale sama zavinila, že se k Anežce lidé obracejí zády a k jejímu manželovi již také.

Druhá část románu začíná v prázdném mlýně, bez veškerého vybavení a služebnictva. *„Nesměle a plaše zapadli mladí manželé se svým dítětem do tohoto velkého prázdného domu, náhle zpustlého a rozkolísaného bouřemi jako ohrožená loď, z něhož lepší,*

³⁹ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 147.

⁴⁰ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 164.

⁴¹ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 183-184.

*stará čeled' zmizela, nedůvěřujíc novým poměrům.*⁴² Veškerá práce, kterou mlýn pro svůj chod vyžadoval, zůstala zprvu na Anežce a Konrádovi. Byla to nelehká doba, Konrád ze svého propadu na dno začal vinil Anežku. Ale společnými silami se snažili mlýn opět probudit k životu. Začali přijímat nové služebnictvo a dělníky. Anežka se v postavení nové milostpaní příliš dobře necítila. Nebyla zvyklá někomu rozkazovat a také měla problém s vystupováním ve společnosti. Vyšší vzdělání se jí v životě nedostalo a ve společnosti městských dam postrádala témata k společnému hovoru. Na problematiku navazování nových vztahů je zaměřena i 2. kapitola, kde se Konrád snaží vrátit se na místo ve společnosti, které mu sňatkem s Anežkou bylo upřeno a společnost jej odvrhla.

Díky novým známostem se Konrád ve 3. kapitole setkává s místním učitelem. Když jej jde navštívit do školy setká se s desetiletou Milčou. Jedná se o nejmladší sestru Boženy a Jety. Milča je velmi sdílná a hned se dá s Konrádem do řeči. Mezitím přichází Božena, která cítí ke Konrádovi zášť. „*Od té doby, co se jí Konrád stal nevěren a oženil se, nespátřila muže, jenž by byl po ní zatoužil, jako ho nespátřila nikdy před tím. Její píle a pracovitost, jež nyní nikomu neimponovala, neměla vzpruhy a podkladu. Zanedbávala se, přestala se strojit, a zdálo se jí, že vůčihledě stárne a odkvétá. Bylo po všem!*⁴³ Božena se mu opět vmísila do života. Nepřestával na ni myslet. Dodala mu druhý dech, který tak dlouho postrádal. Současně se začal doma více věnovat svému synovi a Anežce.

Ve 4. kapitole opět dochází ke střetu Konráda a Boženy. Božena se dozvěděla, že Konrád s Anežkou čekají další dítě. Nemohla se ubránit žárlivosti a zlobě. Hluboce v srdci Konráda pořád milovala, ale tento cit si nechtěla přiznat, již jednou ji zlomil srdce a teď to dělá znovu. V důvěrném rozhovoru Konrádovi naznačí, že by se mohl nechat rozvést a společně by mohli odjet do ciziny a vzít se znovu. Tato myšlenka se Konrádovi příliš nezalíbí a než stihne Boženě odpovědět, vstoupí do jejich rozhovoru Jeta. Krásná Jeta, kterou Konrád mnoho let neviděl. Zmatený odchází ze schůze ve škole domů. Přemýšlí nad Boženou, ale nemůže se ubránit myšlenkám na Jetu. V závěru kapitoly Konrád přichází do mlýna, kde zbytek noci brouzdá po pokoji pln myšlenek na Jetu a současného napětí, jelikož na svět přichází jeho druhé dítě. Do pokoje vchází doktor, který muži oznamuje radostnou novinu. Opět se Konrádovi narodil syn, který dostal jméno Ondřej.

⁴² SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 191.

⁴³ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 245.

Příštího dne na Konráda v kuchyni čekalo milé překvapení. V místnosti stála Jeta. Anežka ji poprosila o výpomoc s dětmi i domácností a Jeta ji ráda přijala. Konrád na ni mohl oči nechat. Neznal Jetu tak dobře jako Boženu, což na Konráda působilo záhadně a zároveň ho vybízelo dozvědět se o Jetě víc. Ve volných chvílích začal Jetu při práci navštěvovat a povídal si sni o dosavadním životě. Jeta se stala Anežčinou dobrou přítelkyní. Poprvé v životě Anežka zažila pocit, že se může na někoho ve svém okolí obrátit se všemi starostmi a Jeta jí vždy pomůže. Za to Konrád nevnímal Jetu jako pouhou rodinnou přítelkyni, začal k ní cítit větší pouto. Když šel navštívit místního učitele, potkal se s Milčou, která mu nevědomky prozradila, že se Jeta bude nejspíš brzy vdávat za hajného Máru. V tom okamžiku jako by skrytý cit k Jetě vystřelil do Konrádova srdce a zažehl plamen lásky, kterou dlouho necítil.

Jeta se opravdu vdala a odstěhovala se do domu hajného Máry. Přestala navštěvovat mlýn a Konráda tato změna vůbec netěšila. V 6. kapitole je vylíčen život postav po dvou letech odloučení. Konrád nedbá na rodinu a nešťastnou Anežkou pohrdá. „*Plna úzkostí pohlížela na svou rozvrácenou domácnost, kolísající stále v divokém rozruchu hostin a pitek, na tento nenadálý, hrozný rozmar manželův, zahrávati si odvážně se životem a snad sřítiti se zvolna po nakloněné plošině. Neměla odvahy odporovati, nebo jen domlouvati mu.*“⁴⁴ Konráda již život netěší do doby, než zaslechne od svého přítele, že les nyní nestráží hajný Mára, nýbrž jeho žena Jeta. Z Máry se stal pijan a Jeta se snaží udržet les v pořádku, aby Mára nepřišel o práci hajného. Konrád neváhá a využije příležitosti se s Jetou opět vidět. V noci se vydává za Jetou do lesa. „*Jeto,*“ zvolal, „*jsem to já. Budeš-li chtít přede mnou prchnouti, zastřelím se před tvýma očima.*“ *Zasmála se a ubíhala dále. Její ostrý, suchý smích projel mu srdcem, jako studené ostrí. Stanul, neboť zdálo se téměř, že tato rána stačí, aby odrazila útok jeho vášně. Ale i ona stanula.*“⁴⁵ Jeta byla Konrádovou přítomností překvapena, měli si toho tolik co říct. Celou noc si povídali, až když se Jeta musela vrátit k povinnostem hajného, poprosila Konráda o výpůjčení zbraně, jelikož s Márovým revolverem neumí zacházet a raději by při sobě měla alespoň starou bambitku. Chodit sama v noci po lesích není pro ženu bezpečné, i Konrád si toho byl vědom a slíbil další noc, že se na stejném místě potkají a bambitku Jetě přinese. „*Chodím zde vždycky po desáté hodině, obejdu mýtinu až na pokraj lesa ... Budu vás čekat.*“⁴⁶

⁴⁴ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 365.

⁴⁵ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 378.

⁴⁶ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 383.

Konrád s Jetou se od té doby každý večer tajně v lese scházeli a užívali si společných chvil. Nečekali, že by jejich tajemství mohlo být odhaleno. Jedné noci však došlo na nejhorší. Do lesa se na obhlídku vydal hajný Mára. Milenci se nečekaného hosta zalekli a raději se dali na útěk. Mára je však dostihl a vytasil na Konráda pušku. Lesem se rozezněla ohlušující rána. Na zemi v trávě však překvapivě nehybně leželo tělo Márovo. Vyděšená Jeta Konráda vyzívala, aby urychleně z místa utekl: „Prchni! Zachraň se!“ vykřikla Jeta, poděšena jeho klidem. „Což nechápeš, že jsme všechno prohráli? – Pojd', nedívej se tam ...? Ted' musíme každý svou cestou, nemůžeme zůstatí pospolu. Jdi domů! Jdi! A nezbyvá-li už ničeho, zachraň se aspoň svým dětem.“⁴⁷ Konrád dal na Jetina slova a les opustil. Netrpělivě čekal na zprávu od Jety, ale ta stále nepřicházela. Měl pocit, že o jeho vztahu s Jetou již každý ve mlýně ví. „Vzpřímil se jakoby v předtuše, že tu někdo stojí, jenž bude hlavním svědkem v obžalobě vznešené na něj. Služka, jež nesla vodu, předešla jej. „Pán už je doma,“ volala do kuchyně. Cítil, že se více osob vyhrnulo na chodbu, i kráčel po schodech pevně, jakoby neviděl a neslyšel. Byla to jeho žena, jež plakala. „Konráde,“ volala za ním. „Poslyš, jaká novina: Jeta je mrtva...ubohá Jeta - -!“ A znovu propukla v pláč.“⁴⁸ Anežku zasáhla smrt Jety velice, jelikož právě Jeta byla její dobrou přítelkyní. O vztahu manžela s Jetou neměla žádné tušení. Jeta ještě té noci, poblíž svého manžela Máry, spáchala sebevraždu.

Poslední 8. kapitola druhé části románu již pouze dokresluje smutný Konrádův osud. Po smrti Jety již žádnou další velkou lásku nezažil. Anežka také brzy zemřela a zanechala Konráda se dvě syny samotného. Synové vyrostli a Konrád od nich očekával jediné, zůstanou doma a povedou společně mlýn. Zejména na staršího syna si myslil a vkládal do něj důvěru, ale syn chtěl jít do světa, a tak také učinil, proto Konrád syna odsoudil a již více se s ním vidět nechtěl. K druhému synovi neměl velkou důvěru, ale syn Ondřej jej tolik nezklamal jako první syn. Syn Konrád měl ale dobré srdce a nechtěl, aby otec zemřel v samotě, proto se chtěl s otcem udobřit. Se svojí rodinou se vydal na cestu z Vídně do žďáreckého mlýna. „Snacha naučila se několika českým frásím a děti dovedly říci docela správně: Dobrý večer, dědečku!“⁴⁹ Konrádova

⁴⁷ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 393.

⁴⁸ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 396.

⁴⁹ SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno. s. 415.

smrt však přišla hodinu před příjezdem syna. Smrt je v poslední kapitole zaznamenána v podobě sudičky, která před padesáti lety u Konrádově kolébky začala příst nit života spojenou s tou nejzářivější hvězdou na obloze. Jakmile se za Konrádem vrátí, aby nit přetrhla, mlynář umírá a hvězda na obloze zhasne.

Závěr

Bakalářská práce si kladla za cíl seznámit širší veřejnost s nedoceněnou hanáckou spisovatelkou Amalií Vrbovou a její celoživotní tvorbou, do které je zahrnut i autorčin nejvýraznější román *Zrádné proudy*.

Práce je rozdělena na tři části. Cílem první části práce bylo podat přehled o literární tvorbě českých spisovatelek 19. století. Ženám, které přispěly jakoukoli činností do kulturního života, a ženám, jež bojovaly za emancipaci žen, vděčíme za veškeré možnosti, jaké nám dnešní doba nabízí. Druhá část zkoumala literární tvorbu spisovatelky Amalie Vrbové. V úvodu této části je sepsán stručný autorčin životopis. Od spisovatelčiných začátků až do konce literární kariéry jsou zde popsána veškerá významná literární díla. Některá díla, a jejich obsah, jsou blíže popsána. Jedná se především o díla, která posunula spisovatelku vpřed. V několika autorčiných dílech jsou zahrnuty prvky autobiografické, ale odhalit je dokáže pouze čtenář, který samotnou autorku nejprve blíže pozná. Poslední kapitola je věnována pouze jediné knize, a to rozsáhlému románovému příběhu *Zrádné proudy*. Zde je zpracována kompletní analýza a interpretace celé knihy.

Cíle bakalářské práce byly splněny. Při zpracování jsem se opírala pouze o uvedenou literaturu a řádně vše odcitovala. V době covidové není lehké zajistit veškeré informační zdroje. Spoléhat se na online knihovny v případě náhledu do novinových článků nelze, jelikož jsou veřejnosti nedostupné.

Závěrem bych chtěla podotknout, že v naší zemi existuje stále řada úspěšných spisovatelek a spisovatelů, jejichž práce se stala nedoceněnou. Važme si proto všech, bez rozdílů popularity, kdo přispěli svým dílem do historie naší české literatury a nepřestaňme pátrat po stopách těchto literárních umělců.

Seznam literatury

BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Vyd. 3., ve Fortuně 2. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-501-1.

FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985-^^^-. ISBN 978-80-200-1670-6.

MACHALA, Lubomír, Josef GALÍK, Erik GILK, et al. *Panorama české literatury*. Praha: Knižní klub, 2015. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4818-9.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Na písčítých půdách: české spisovatelky na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Agentura Pankrác, 2011. ISBN 978-80-86781-17-4.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Studie o české próze na přelomu století*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 1993. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-7044-055-4.

NOVÁK, Jan Václav a Arne NOVÁK. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. 4. přeprac. a rozš. vyd. Brno: Atlantis, 1995. ISBN 80-710-8105-1.

PREISSOVÁ, Gabriela. *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)*. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1937. ISBN není uvedeno.

SLAVÍK, Bedřich. *Hanácké písemnictví*. V Olomouci: R. Promberger, 1940. ISBN není uvedeno.

STANĚK, Josef. *Jiří Sumín*. Přerov, 1915. Knihovnička "Přerovského Obzoru." ISBN není uvedeno.

SUMÍN, Jiří. *Jiří Sumín: tajemství ženského psaní : katalog k výstavě z 20. prosince 2017 - 28. února 2018 pořádané v Galerii Moravské zemské knihovny v Brně*. V Brně: Moravská zemská knihovna, 2017. ISBN 978-80-7051-239-5.

SUMÍN, Jiří. *Zrádné proudy*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. ISBN není uvedeno.

VŠETIČKA, František. *Možnosti Meleté: o kompoziční poetice české prózy desátých let 20. století*. V Olomouci: Votobia, 2005. ISBN 80-7220-218-9.

VŠETIČKA, František. *Podoby prózy: o kompoziční výstavbě české prózy dvacátých let 20. století*. Olomouc: Votobia, 1997. Esa. ISBN 80-7198-262-8.

Články

CZMERO, Rostislav. Spisovatel rodu ženského. *Hanácké noviny*. 1996, 6(33).

Příl. Na neděli, s. 10. ISSN 1210-5376.

FIŠMISTROVÁ, Věra. Zapomenutý Jiří Sumín – Amálie Vrbová. *Nové Přerovsko*. 1998, roč. 7, č.39. ISSN 1213-2004.

KOVÁŘOVÁ, Stanislava. Vrbová se zařadila mezi nejvýznamnější literáty Hané: toulky regionem. *Právo. Olomoucký kraj*. [Praha], 2005, 15(303), 11. ISSN 1211-2119.

VŠETIČKA, František. Celé Sumínovo dílo vzniklo v Přerově. *Olomoucký den*. [České Budějovice], 2001, 12(263), 12. ISSN 1212-4699.

Internetové zdroje

KYSELÝ st., Bohumil. *Jiří Sumín, vlastním jménem Amálie Vrbová*. [online]. Uhřetice, 2009 [cit. 2021-5-22]. Dostupné také z: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:67tyOIGRFXkJ:https://www.uhricice.cz/e_download.php%3Ffile%3Ddata/editor/115cs_2.doc%26original%3DAmalie%2Bvrbova.doc+%&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=opera

Seznam příloh

Příloha 1: Portrét spisovatelky Amalie Vrbové s podpisem.

Příloha 2: Zachovaná kopie faksimile rukopisu Jiřího Sumína uložená v díle Gabriely Preissové.

Příloha 3: Ukázka titulní strany knihy *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)* od spisovatelky Gabriely Preissové.

Příloha 4: Ukázka titulní strany románu *Zrádné proudy*.

Přílohy

Příloha 1: Portrét spisovatelky Amalie Vrbové s podpisem. Fotografie pochází z knihy od spisovatelky Gabriely Preissové.

ani kull maie a sky nevyprocht zena. Je to vlastne kull panay
 a melky bozi a nezapomínejme, se kdyz mel byt jako vyhledani
 zena, bylo treba podepsati jej dogmata a neposkuzovat pocti!
 Jinymi slovy bylo treba ocititi jej ak vech predstavi a prubny,
 ktere krestanstvi zvolilo na zena. A tak toto krestanstvi bozi na zenu
 jez pomohla zena budovat slokovou krestan, vrozenosti, laskave a
 nadip, pravei bojovne, lefata a umirala uctivo ji lidstvi a foliesly
 ai, ze kdykoli byla. A zvevlela krestanstvi vyseho se k sta svobode nou
 a x k bozestvi chudych a pokornych stava se neprovozitelnou zbran
 v rukou bohalych a noenych. Skvely dvan papizily, jez se sve slava
 a desloznost je jedinym nevyvira a jedinym svého denku pod sluncem
 nestrkly uliven stare kultury rimske, znenil se svuj nevlidny
 nizoz na zena, pokud ma to bylo prifen no, ale ti netak, aby to pozvelo
 zena. Spise obraceni. Vvestek starih rozhodl koncize konciz nacostry
 zaloz vstivou hlavu, ze na zenu skutecni dnu. Do te doby selzlo to
 kdy pito. Teprve v devatem stoleti stalo se monastvi zickovanu zena
 a v vesnacich dudlovch. Je dovoleno lohko jednovrchni a krestan a krestan
 povolne casto dve i tri zokonne zeny. Po zezobozavoum nepokitnje
 povoleni. Ke zlozoviku mianu nevalzanost je vyvedou bohalych a noenych
 ac az i nektera nozlo, aby se zabrailo vstiv neprevlogovodem zuzup rovestin-
 co. R. 1452. ve panovch, jez i vta krale. Zlozovik ve vstiv je okupine

Faksimile rukopisu Jiřího Sumína.

Příloha 2: Zachovaná kopie faksimile rukopisu Jiřího Sumína uložená v díle Gabriely Preissové.

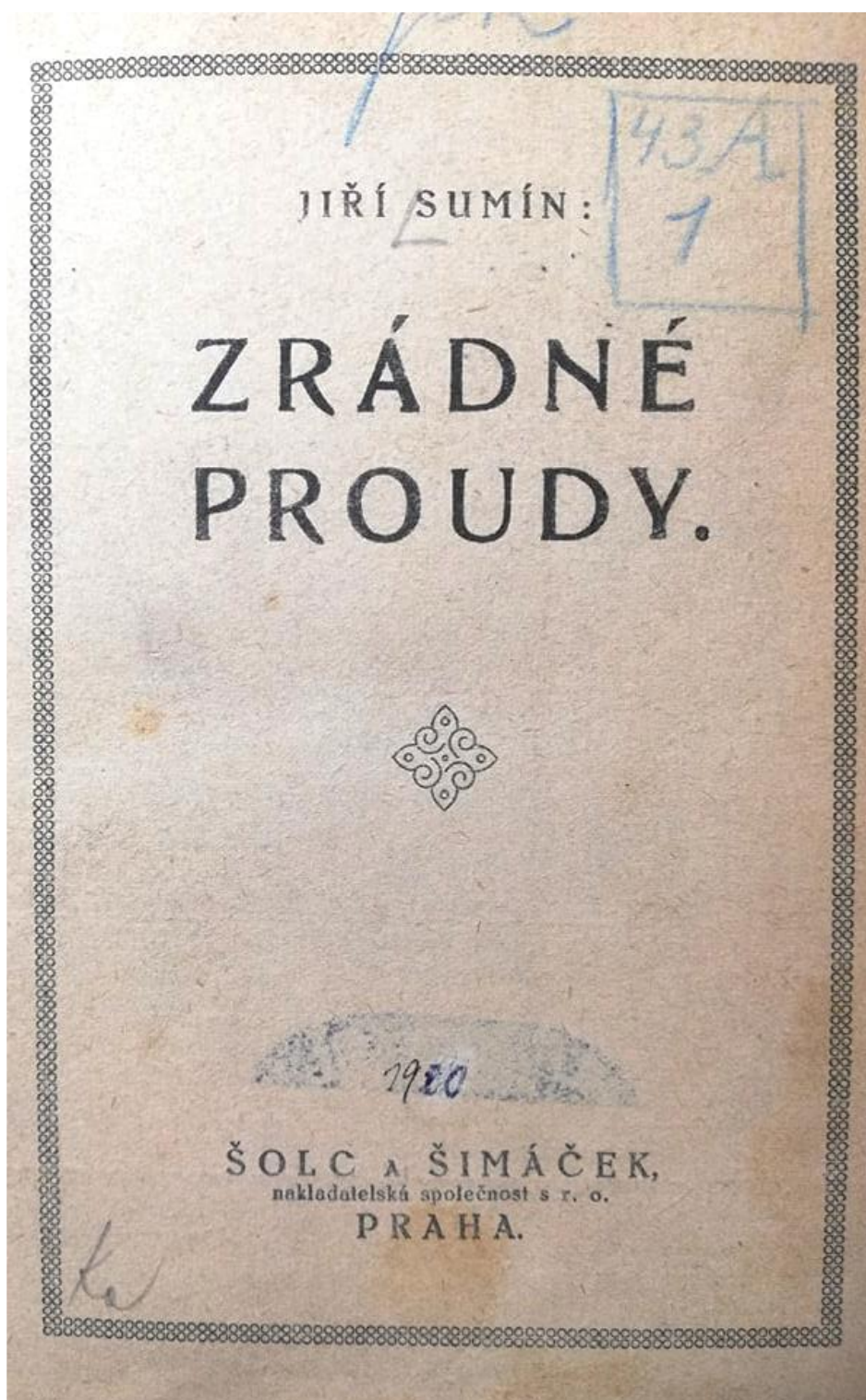
J I Ř Í S U M Í N
(AMALIE VRBOVÁ)

NAPSALA
GABRIELA PREISSOVÁ

V PRAZE 1937
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ

Příloha 3: Ukázka titulní strany knihy *Jiří Sumín (Amalie Vrbová)* od spisovatelky Gabriely Preissové. Vydáno v roce 1937, rok po smrti spisovatelky Amalie Vrbové.

Příloha 4: Ukázka titulní strany románu *Zrádné proudy*. Vydání knihy z roku 1921.

Anotace

Jméno a příjmení:	Kateřina Hloušková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Literární tvorba spisovatelky Amalie Vrbové (interpretace románu Zrádné proudy)
Název v angličtině:	The literary work of the writer Amalie Vrbová (the interpretation of the novel Zrádné proudy)
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá literární tvorbou spisovatelky Amalie Vrbové neboli autorky vystupující pod pseudonymem Jiří Sumín a především interpretací a analýzou spisovatelčina nejúspěšnějšího románu Zrádné proudy.
Klíčová slova:	Amalie Vrbová, spisovatelka, venkovská próza, realismus, literární tvorba, román Zrádné proudy
Anotace v angličtině:	The Bachelor thesis dealing with the literary work of the writer Amalie Vrbová alias her pen name Jiří Sumín, and especially with the interpretation and analysis of the writer's most successful novel Zrádné proudy.
Klíčová slova v angličtině:	Amalie Vrbová, writer, rural prose, realism, literary work, novel Zrádné proudy

<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha 1: Portrét spisovatelky Amalie Vrbové s podpisem.</p> <p>Příloha 2: Zachovaná kopie faksimile rukopisu Jiřího Sumína uložená v díle Gabriely Preissové.</p> <p>Příloha 3: Ukázka titulní strany knihy <i>Jiří Sumín (Amalie Vrbová)</i> od spisovatelky Gabriely Preissové.</p> <p>Příloha 4: Ukázka titulní strany románu <i>Zrádné proudy</i>.</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>42 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český jazyk</p>